

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus X. Solvitur primum argumentum contrarium ex multiplici testimonio Angelici Doctoris desumptum: ubi mens ejus accuratè expenditur, & pro nobis esse monstratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

se ad considerandum attentius illud extremum, cui assensum præbuit, novum aliquid detegendo in ipso, vel id ipsum vividius cognoscendo: ex quo denique fiet, ut intellectus pro reliquis instantibus objecto illi multò firmiùs adhæreat, multòque magis abhorreat ab opposito. Id quidem verum est, sed omninò importunum, & quod nihil prorsus conducatur in ordine ad præstandum primum assensum.

101. Quare, dum Recentiores nobis opponunt, seu dum reponunt ad nostrum argumentum, objectum, quod antecederet, & pro priori ad actualem assensum, apparebat minùs probabile, per ipsum assensum actualem, sive consequenter ad ipsum, probabilius jam apparere, gratis omninò principium petunt, & terminos repugnantes connectunt. Hoc enim nos contendimus, & evincimus, repugnare videlicet assensum omnem tendentem circa objectum quodcumque, quod pro priori, & antecederet æquè, aut minus probabile apparebat.

102. Caterùm, prætermisâ doctrina ista, adhibita Recentiorum solutio non satisfacit nostro argumento. Certè loquendo adhuc de apparentia ipsum assensum antecedenti, nemo unquam expertus est, nec publicè dicere audebit, se, omnibus inspectis, ac maturè consideratis, ut veram elegissè partem illam, pro quâ minora reperit fundamenta, & quæ proinde minùs verosimilis sibi apparet.

103. Supponamus alioqui, hominem illum publicè disputantem, celebrem aliquam controversiam (ut in Repetitionibus, aut Prælectionibus fieri solet) suspendere, uti potest, omnem intellectus assensum, donec utrinque expensis rationibus, sic tandem coram omnibus pronuntiat: usque modò intellectus meus nullâ sententiam protulit de questione proposita: consideratis autè, ut vidistis, utriusque partis momentis, inuenio, partem af-

firmativam gravioribus inniti, solidioribusque rationibus, vi quarum mihi apparet absolutè verosimilior: in gratiam tamen Magistri mei partem oppositam veram censeo. Nemo unquam, ut reor, ita locutus est, neque citra pudorem talem sententiam proferre audebit. At unde precor pudor, si vera est Recentiorum sententia? Porro, si assensus ille foret possibilis, & prudens esse posset juxta ipsos, immò quandoque, omnibus consideratis, opposito quoque prudentior. Ideo ergo sic loqui nimis puderet hominem illum, quia videret à nemine fidem esse sibi adhibendam, sed mentiri potiùs, & fingere ab omnibus esse credendum. Est igitur omninò impossibilis præfatus intellectus assensus.

His rationibus puto, vera, & communis Philosophorum sententia satis ostensa, & stabilita, & (haud temere dixero) propriè, ac simpliciter demonstrata manet. Superest, ut solvamus argumenta, quæ Recentiores Probabilistæ contra illam subtiliter excogitarunt, & magno molimine urgent.

ARTICULUS X.

Solvitur primum argumentum contrarium ex multiplici testimonio Angelici Doctoris desumptum: ubi mens ejus accuratè expenditur, & pro nobis esse monstratur.

104. **O**pponunt nobis Recentiores primò in favorem suæ sententiæ multiplex D. Thomæ testimonium.

§. I.

Testimonia potissima ex D. Thomæ, quæ nobis adversari videantur.

IN primis S. Doctor agens de objectis opinabilibus, & de modo, quo se intellectus habet ad illa, sic loquitur: Sunt quedam apprehensa, quæ

S. Tho. 1. 2. q. 17. a. 6. corp.

non adeò convincunt intellectum, quin possit assentire, vel dissentire; vel saltem assensum, vel dissensum suspendere propter aliquam causam: & in talibus assensus ipse, vel dissensus est in potestate nostra, & sub imperio cadit. Ubi Angelicus Doctor clarè videtur tribuere intellectui utranque indifferentiam ad opinandum, nempe, & quoad exercitium, & quoad speciem.

S. Tho. q.
14 de verit.
a. 1. corp.

105. Sed clariùs adhuc (inquit Terillus) loquitur S. Thomas, dum ait *Intellectus determinatur per voluntatem, quæ eligit assentire uni parti determinatè, & expressè propter aliquid, quod sufficiens est ad movendam voluntatem, non ad movendum intellectum; utpotè quod videtur bonum, & conveniens uni parti assentire. Quid expressius?*

S. Tho. 2. 2.
q. 2. a. 9. ad
2.

106. Præterea idem D. Angelicus, disputans de merito fidei, cum præmississet, objectum evidenter demonstratum necessitare ad assensum sui, subjungit continenter: *Et ideo assensus scientiæ non est meritorius; sed consideratio rei sciri subiacet libero arbitrio. Est enim in potestate hominis considerare, vel non considerare; & ideo consideratio scientiæ potest esse meretoria, si referatur ad finem charitatis, id est, ad honorem Dei, vel utilitatem proximi. Sed in fide utrunque subiacet libero arbitrio, & ideo quantum ad utrumque actus fidei potest esse meritorius.* Hactenus D. Thomas, cujus verba, ait Esparza, adeò perspicua sunt, ut qui illa voluerit interpretari, non is sincerè Angelicum Doctorè revereatur, sed genuflexus colaphizet. Mitto leviora alia, quæ ex D. Thoma depromi possent.

Espar. par.
2 a. 118.

¶ T. C. 1. 1. I. I.

Elucidatur mens D. Thomæ.

107. **E**Am nimirum haud esse ambiguum, sed pro sententia nostra nimis apertam, liquidò

constat primò, quia in Commentario ad Textum de Anima suprâ à nobis relatum, & expensum, approbat Aristotelis sententiam, ac in eodem sensu locutus cæteris interpretibus consentit.

108. Secundò, quia, ubi querit, *Utrum voluntas moveatur ab intellectu?* cum tertio loco sibi objecisset, *Idem respectu ejusdem non est movens, & motum: sed voluntas movet intellectum; intelligimus enim quando volumus: ergo intellectus non movet voluntatem:* respondet: *Ad tertium dicendum, quod voluntas movet intellectum quantum ad exercitium actus*

Sed quantum ad determinationem actus, quæ est ex parte objecti, intellectus movet voluntatem. Ecce Angelicus Doctor, cum objecisset sibi motionem voluntatis circa intellectum, tanquam impossibilem morioni, quam exercet juxta omnes ipse intellectus circa voluntatem, respondet, has motiones non esse impossibiles, quia *intellectus movet voluntatem quantum ad determinationem actus, hoc est, quoad ipsius speciem; voluntas verò movet intellectum quantum ad exercitium actus.* Manifestè ergo sentit, voluntatem non posse intellectum movere quoad speciem, ut rectè notat, & arguit ubi supra Cardinalis Pallavicinus; cur enim hanc motionem, quæ magis de se apparet impossibilis, non explicaret M. Angelicus, ubi ex professo exponendum fucipit, quoniam pacto potentia illa invicem se se moveant, & qua ratione ipsarum motiones possint inter se coherere?

Pallavic.
adduct. supra
a. 3. nu.
37.

109. Profectò hoc argumentum, etsi negativum videatur, multò firmiorem pro sententia nostra mentem S. Doctoris mihi ostendit, quàm si conceptis verbis negasset motionem voluntatis in intellectum, quam adstruit contraria sententia; nam quòd illam non exprimat, nec meminert, ubi tam urgens aderat causa exprimendi, argumentum est planè certum, quòd D. Angelicus adeo

pu-

puravit certam, & exploratam repugnantiam talis motionis, ut nec in eius mentem de ipsa venerit dubitare, nec dubitandum cuiquam censuerit. Nec mirum, cum opinio memoratam motionem adstruens, ignota sit antiquis Doctoribus, & cum moderno Probabilismo nata, ut de principiis reliquis, quibus innitur, per Operis decursum notabimus, & luculenter quoque ostendemus.

110. Dices; voluntas secundum omnes movere quoad speciem potest intellectum, saltem mediatè, neque motionem istam censendus est D. Thomas negasse, ex eo quod signatè non expresse: ergo malè concludimus, ipsum negare motionem immediatam, ex eo quod signatè non exprimat. Opportunè!

Sed facile respondetur, discrimen manifestum esse: quippe motio mediata immediatè, & per se, non differt à motione quoad exercitium, sed per accidens tantum, & mediatè; quia eatenus voluntas indirectè, & mediatè quoad speciem movere potest, quatenus potest immediatè, & per se, determinare quoad exercitium assensum intellectus opinativum, aut liberè ipsum suspendere; hinc enim indirectè consequitur, ut intellectus tandem convertatur ad assentiendum parti contrariæ: hanc igitur motionem exprimere non debuit S. Thomas. At verò motio illa immediata quoad speciem assensus, & dissensus, esset per se diversa à motione quoad exercitium, neque in ista contineretur. Non ergo potuit omittere illam, nisi repugnare censeret.

S. Tho. 1.2.
q. 13. a. 6.
ad 3.

111. Tertiò, mens D. Thomæ colligitur quasi à fortiori ex eo, quod apertè supponat, voluntatem non posse eligere alterum ex duobus bonis æqualibus, nisi applicet intellectum ad inveniendam rationem aliquam, vi cuius absolutè præmineat alteri. Et, quod mirandum est, id ipsum docet Cajetanus ibidem expo-

nens, & amplectens, ut veram, S. Doctoris suppositionem. Qua tamen consequentia, viderit ipse; æquis enim concedat intellectui veram indifferentiam ad opinandum inter æqualia, immò abique aliquo fundamento, quam Cajetanus ipsi concedit, si neget voluntati similem potestatem ad eligendum?

112. Quartò, D. Angelicus ubi nobis objectus à Terillo, omnem de mente sua dubitandi occasionem, præcidisse planè constabit, si legantur attentè, quæ antè producta verba præmiserat. *Quandoque enim* (inquit) *non inclinatur magis (intellectus) ad unum, quàm ad aliud, vel propter defectum morientium, sicut in illis problematibus, de quibus rationes non habemus; vel propter apparentem æqualitatem eorum, quæ movent ad utranque partem, & ista est dubitantis dispositio, qui fluctuat inter duas partes contradictionis. Quandoque verò intellectus inclinatur magis ad unum, quàm ad alterum: sed tamen illud inclinans non sufficienter movet intellectum ad hoc quod determinet ipsum in unam partem totaliter: unde accipit quidem unam partem, tamen semper dubitat de opposita, & hæc est dispositio opinantis, qui accipit unam partem contradictionis cum formidine alterius.* Hæc D. Angelicus quæ certè Commentario non egent.

S. Tho. 1.2.
q. 14. de verit.
a. 1. corp.

113. Quintò demum (ut alia prætereamus) sententiam nostram D. Angelicus indubitatè tradit in Commentario ad textum Philosophi superiùs allegatum ex 3. Met. c. 1. ubi cum eodem Philosopho affirmat, intellectum ob conflictum rationum utrinque militantium, dubitare de utraque contradictionis parte: utique necessariò; quia intellectum sic dubitantem comparat etiam homini vinculo corporali ligato, qui progredi ulterius non potest, donec vinculum dissolvatur: ad solutionem autem vinculi intellectualis quid sit necessarium, exponens: *Et ideo* (inquit) *sicut ille qui*

vult solvere vinculum corporale, oportet, quod prius inspiciat vinculum, & modum ligationis, ita ille, qui vult solvere dubitationem, oportet, quod prius speculetur omnes difficultates, & earum causas. Ergo non potest solvere precise per liberum voluntatis imperium, sed necessarium omnino est quærere, & invenire novas rationes, quibus pars altera alteri præmineat, ut possit intellectus per determinatum assensum in partem præminentem declinare. Docet igitur clarè D. Thomas nostram, atque communem, & reprobatur Recentiorum sententiam.

Hæc, si sincerè considerentur, satis manifestè, ut existimo, mentem S. Doctoris nobis ostendunt. His verò capitonibus, qui obfirmato iudicio, quidquid sibi opponatur auctoritatis, interpretari fixa sententia est, frustra testimonia multiplices, etiam luce ipsa clariora. Sed nos ostendere veritatem promissimus, non verò inflexibilia iudicia flectere.

§. III.

Ad testimonia opposita.

114. **E**X his ergo adeò claris D. Angelici testimoniis facile colligere sit verum sensum eorum, quæ nobis adversari videntur; re tamen ipsa, si rectè intelligantur, mentem S. Doctoris magis illustrent, & pro nobis stare manifestant.

Ad primum itaque dicendum, est, non loqui D. Thomam de assentiendi, vel dissentendi potestate directa, & immediata in ordine ad utrumque extremum, & eadem omnino permanente apparentia objecti; sic enim sibi apertè contradiceret; sed de potestate immediata respectu unius actus, & mediata respectu alterius: quia, dum objectum per motiva assentiendi non est evidenter propositum, facile potest liberè voluntas avertere intellectum ab illis, &

ipsum ad opposita convertendo, invenire rationes, quibus dissentiat: quo tandem sit ut eidem objecto possit absolute, & simpliciter, assentire, vel dissentire ex libero voluntatis imperio. Quod verò addidit S. Doctor, vel saltem assensum, vel dissensum suspendere, ideo dixit, quia aliquando continget, ut novas intellectus rationes facile invenire non possit, quo casu solum poterit suspendere dissensum, vel assensum. Unde expositio data, validè confirmatur; quia in hypothese assumpta à D. Thoma, si intellectus haberet illam potentiam, quam falsò illi Recetiores attribuunt, semper præbere posset assensum, vel dissensum, & non quandoque tantum illum suspendere. Non ergo habet potentiam illam ex mente D. Angelici.

115. Sed dices ex Terillo, libertatem mediatam ad dissentiendum, dari etiam respectu objecti clarè, & evidenter propositi: & tamen D. Thomas non docet, assensum evidentem esse liberum quoad speciem; immò expressè docet oppositum: ergo, dum talem libertatem statuit circa assensum opinativum, intelligi non debet de libertate tantum mediata, sed etiam de immediata, ac directa.

Respondèdo, libertatem illà esse valde remotam, & quā non nisi rarè contingat exerceri; tum quia voluntas nequit suspendere immediatè assensum evidentem; tum quia, licet suspendat indirectè, divertendo intellectum ad alia objecta, non ita facile aboleretur species objecti semel evidenter cogniti: quare non nisi rerum mutatione, non modica, & temporis mora interjectis, tandem aliquando continget, ut intellectus possit falsum putare, quod semel censuit evidenter verum. Hanc ergò libertatē, usque adeò remotam, ac infrequentem, non debuit D. Thomas considerare. At verò circa objecta opinabilia libertas assentiendi, vel dissentendi, quamvis non immediata, facile solet, frequenterque exerceri: qua-

Terill. r.p.
de Regu.
mo. q. 36. n.
10.

quare non debuit illam S. Doctor omittere, dum expressus sermo incidebat de potestate nostri intellectus ad assentiendum, vel dissentiendum in ordine ad huiusmodi objecta; sicuti non omisit in eodem articulo recensere libertatem quoad exercitium, etiam circa demonstrabilia, quæ non prorsus infrequens est, quamvis non immediata sit, sed indirecta, ac mediata tantum.

116. Replicabis: nos suprà arguebamus, intellectum non posse immediate moveri quoad speciem, à voluntate, quia ejusmodi motionem signatè D. Thomas non expressit. Cum autem urgeremur, quia neque motionem mediatam, quoad speciem expressit S. Doctor, quin tamen inde liceat arguere illam intendisse negare: reponemus, motionem istam virtute contineri in motionem quoad exercitium, à qua immediate, ac per se non differt, ideoque non debuisse à D. Thoma considerari. Cur ergò modò S. Doctorem, dum potentiam statuit intellectus ad assentiendum, vel dissentiendum, exponimus de potentia mediata, saltem respectu alterius extremi? Hæc profectò non satis coherere sibi videntur.

Resp. nihil esse implicationis, nec in D. Thomæ doctrina, neque in nostris expositionibus. Porro in priori loco rectè concludimus, Angelicum Doct. negasse universaliter motionem immediatam quoad speciem, quia nec expressit illam in se ipsa, nec item in aliquo alio, in quo contineatur virtualiter, cum tamen, si daretur, non debuisset illam omittere, dum ageret de repugnantia aut coherencia mutue motionis intellectus, & voluntatis. Ex eo verò, quòd motionem mediatam signatè non expresserit, non est censendus illam negasse, quia motio ista virtualiter continetur in motionem, quoad exercitium, quam conceptis verbis expressit.

Jam verò in hoc posteriori lo-

co potentiam intellectus ad assentiendum, vel dissentiendum, quam D. Thomas asserit, rectè exponimus de potentia mediata, & indirecta, saltem ex parte alterius extremi; tum quia non aliter verba S. Doctoris, verum sensum habere possunt; tum quia intellectus habet reverà prædictam potentiam mediatam, quam non infrequenter exercet: unde quamvis potuerit S. Doctor illam omittere, utpotè præcontentam in potestate quoad exercitium, verè tamen potuit, & voluit illam etiam in se significare: & quidem opportunè, ut distinctius innueret, quid intellectus absolute possit circa objecta non evidentia. In his verò quid implicantia? Planè nihil, si rectis oculis aspiciantur.

117. Secundum D. Thomæ testimonium clariùs adhuc apparet intelligendum esse de motione immediata solum quoad exercitium, ad quod nullum objectum non propositum evidenter sufficit intellectum, determinare, & ideo ad auferendā indifferentiam, ac suspensionem, tum objecti, tum intellectus, requiritur imperium voluntatis liberè discernentis ex aliquo motivo sibi proprio, ut intellectus uni parti assentiatur. Caterùm, quòd non possit ipsum determinare ex mète D. Thomæ, nisi in partem præponderantè, & quæ ex se magis intellectum inclinet, constat apertè ex verbis ipsius, quæ in eodem loco præmiserat, & transcripsimus §. præcedenti.

118. Ad tertium denique testimonium dicimus, ipsum continere doctrinam optimam quidem, atque verissimam, sed nulla ex parte nostræ contrariam. Enim verò in quocumque assensu, sive evidenti, sive opinativo, duo possunt considerari, nempe attentio intellectus, sive applicatio actualis ad considerandas rationes, quibus moveri possit ad assentiendum, & præterea ipsa actualis determinatio, sive actuale exercitium assentiendi. Ait ergò D. Thomas,

mas, primum, hoc est, actualem intellectus applicationem, sub libertatem cadere, etiam quando evidenter proponitur objectum, quia libere potest voluntas (ut plurimum, ac per se loquendo) intellectum divertere, vel applicare ad dictam considerationem; quæ proinde, si fiat ex aliquo honesto motivo, honesta & ipsa erit, ac meritoria: ipsum verò exercitium assentiendi nullo modo esse liberum ex prædicta suppositione, quia objectum sic propositum intellectum necessitat ad assensum.

119. Cæterum quando objectum non evidenter, sed obscure proponitur, ut in objecto fidei contingit, tunc aut, etiam ipsum assentiendi exercitium liberum esse, atque meritorium, quia adhuc ex suppositione considerationis actualis, intellectus manet indifferens ad assentiendum, vel non assentiendum, adeoque potest libere à voluntate determinari ad ipsum actualem assensum contra propriam inclinationem, & conatum ipsius intellectus semper ex se tendentis, atque conantis ad quaerendam notitiam evidentem objecti, per quam ipsius appetitus satiatur.

120. Et hæc est intellectus captivitas in obsequium fidei Divinæ, quæ nobis commendat Apostolus: quod nimirum voluntas pie affecta erga Deum, & adjuta gratiâ divinâ, obliget intellectum, & quodammodo cogat, ut nihil ultra quærat, sed solo Dei testimonio contentus sit, & eidem actu assentiatur propter divinam auctoritatem, non firmiter utcumque, verum multò firmitus, ac certius, quàm si evidenter ipsum cognosceret. Hæc est propria libertas assensus fidei, videlicet quoad exercitium, ex qua sequitur alia indirectè, ac mediata libertas quoad speciem, juxta superius dicta, & juxta inferius etiam dicenda in solutione tertii argumenti.

In hac verò doctrina D. Thomæ quid precor invenitur nostræ contrarium, ob quod nobis necessum

sit, vel D. Angelicum palam negare, vel ipsum *non sincere revereri, sed genuflexos colaphizare*? Utinam Recentiores Probabilistæ sic D. Thomam ubique revererantur, non de genu dumtaxat, sed de mente! Profectò non auderent in controversia nostra præcipua, totiusque moralis Theologiæ gravissima, ac momentosissima, vel apertè deferere summum, atque communem Theologiæ Scholæ Magistrum (quod aliqui ipsorum non timent), vel mentem ejus nimium perspicuam inani quadam interpretatione deludere, (quod alii non verentur), meâ quidem sententiâ, multò magis irreverenter.

ARTICULUS XI.

Solvitur argumentum secundum ex epistola de Obedientiæ virtute Sanctissimi Parentis N. Ignatii.

121. **S**ecundò opponunt adversarii nobis auctoritatem maximam quidem omnibus, sed nobis specialiter venerandam SS. N. Parentis, in divina illa epistola de obedientiæ virtute ad filios suos Patres Lusitanos nostri Collegii Conimbricensis, quod Regiâ tunc munificentia erectum maximâ jam virtutum, & scientiarum laude florebat. In hac autem epistola S. Pater agens de perfectissimo, atque supremo obedientiæ gradu, cum præmisisset nu. 9. debere subditum non voluntatem tantum, sed etiam intellectum Deo immolare, conformando iudicium suum cum sui Superioris iudicio: ut hoc esse possibile demonstraret, rationem philosophicam subjungit, nempe, quod *Intellectus multis in rebus, in quibus videlicet cognita veritatis evidentia vim illi non infert, potest voluntatis pondere in hanc potius, quàm in illam partem inclinari.* Quid clarius dici potuit?

122. Quod si fortè respondeas, assertionem S. Parentis intelligentiam esse, non de indifferentia immediata-